

Da bi se podmirio manjak proizvodnje sira i punomasnog mliječnog praška potrebno je preraditi punomasnog mlijeka (000 lit.) za sir:
 (7.114 tona \times 12) 85.368
 za punom. ml. prašak (9.700 \times 8,5) 82.450

Ukupno: 167.818

Odvajanjem naprijed iskazane količine punomasnog mlijeka za proizvodnju sira i punomasnog mlijeka smanjila bi se proizvodnja maslaca za 6.713 tona (167.818 \times 4) i proizvodnja obranog mliječnog praška za 12.800 tona (151.036 \times 8,5).

U smislu prednjeg asortiman proizvodnje slijedećih količina mliječnih proizvoda bio bi izmijenjen kako slijedi:

punomasni ml. prašak (9.747 + 9.700)	19.447 tona
sirevi (12.086 + 7.114)	19.200 tona
maslac (20.802 — 6.713)	14.089 tona
mliječni prašak obrani (21.363 — 12.800)	8.563 tona
obrano mlijeko (vraćanje proizvođačima)	62.137 tona

Ovakav asortiman proizvodnje bi podmirio potrebe potrošača na području NRH, a osim toga bi preostao višak maslaca u količini od 5.682 tone.

Da bi se izbalansirala proizvodnja o potrebama potrošača, moglo bi se predložiti da neki investitori smanje planiranu proizvodnju obranog mliječnog praška i maslaca, a povećaju proizvodnju punomasnog mliječnog praška i sireva.

Ing. Momčilo Dorđević, N. Beograd

Institut za mlekarstvo FNRJ

PRODUKTIVNOST RADA U ANKETIRANIM MLEKARSKIM PREDUZEĆIMA

Postoji čitav niz faktora koji manje ili više utiču na produktivnost rada u pogonima i preduzećima svih industrija, pa i u mlekarskoj. O ovome je specijalno za mlekarske pogone dosad bilo malo govora, te s obzirom da mlekarska proizvodnja kod nas prerasta u ozbiljnu i razgranatu industriju, ovom problemu treba posvetiti više pažnje.

Produktivnost se obično iskazuje kao odnos između ostvarene proizvodnje i prometa sa jedne strane, i utroška rada i drugih sredstava proizvodnje, sa druge strane. Prema tome, moguće je iskazati globalnu produktivnost preduzeća, odnosno pogona stavljajući niz zbrojenih faktora izraženih novčanim jedinicama prema jedinici gotovog proizvoda. Ovakva globalna produktivnost ima svog značaja u analiziranju poslovanja mlekarne, ali krije u sebi i izvesne nedostatke koji onemogućavaju analitičaru da stavi akcenat na one faktore koji su od najvećeg uticaja. Prikladnije i svrsishodnije je stavljati pojedine faktore u odnos sa jedinicom proizvoda ili jedinicom sirovine i tako pojedinačno proučiti dobijene rezultate i izvući zaključke.

U ovom članku neće biti moguće obuhvatiti predmet u potpunosti, jer činioća ima mnogo i raznovrsni su. Stoga će biti govora o odnosu zaposlenog osoblja, radnika i službenika prema dnevnim količinama otkupljenog mleka i mlečnih proizvoda. Bilo bi svakako realnije prikazati

zati taj odnos prema gotovim proizvodima, ali raznovrsnost pogona, njihova nejednaka opremljenost, asortiman i dr. to onemogućavaju. Prema tome i naš pokazatelj će biti orijentacioni, ali dovoljan da nas upozori na izvesne probleme.

Naredna tabela obuhvata dnevni otkup i promet mleka i mlečnih proizvoda po zaposlenom licu za 1956, 1957 i 1958 god. i opterećenje jednog litra mleka sa bruto platnim fondom u 1957 i 1958 god. Za republike Srbiju, Hrvatsku i Sloveniju odabrali smo po šest mlekara — pretstavnica koje su naznačene brojevima 1, 2, 3 itd., a za Bosnu i Hercegovinu te te Makedoniju po dve mlekare:

Naziv — oznaka mlekare	otkup po zaposlenom lit/dan			bruto plata po 1 lit/din.	
	1956 g.	1957 g.	1958 g.	1957 god.	1958 god.
NR Srbija					
mlekara br. 1	164	200	154	3,66	4,48
„ „ 2	130	198	191	3,48	3,15
„ „ 3	151	167	218	3,55	n. p.
„ „ 4	124	250	223	1,14	2,21
„ „ 5	153	151	200	3,20	3,35
„ „ 6	n. p.	31	97	7,00	6,27
NR Hrvatska					
mlekara br. 1	60	134	97	4,60	5,23
„ „ 2	178	190	236	2,29	3,22
„ „ 3	157	165	167	3,09	3,51
„ „ 4	210	250	314	2,25	2,00
„ „ 5	130	134	116	n. p.	5,44
„ „ 6	137	226	231	2,83	2,90
NR Slovenija					
mlekara br. 1	n. p.	160	81	4,45	9,19
„ „ 2	„	176	170	2,92	3,31
„ „ 3	„	203	182	1,52	3,40
„ „ 4	„	290	207	3,83	3,41
„ „ 5	„	245	165	2,03	4,14
„ „ 6	„	497	477	1,20	1,53
NR Bosna i Hercegovina					
mlekara br. 1	54	86	83	8,24	8,65
„ „ 2	n. p.	50	101	7,68	6,72
NR Makedonija					
mlekara br. 1	109	114	112	6,08	4,07
„ „ 2	59	42	34	8,34	n. p.

Izvor za obradu pomenutih pokazatelja je anketa koju od 1956 god. sprovodi Institut za mlekarstvo FNRJ.

Kako se vidi, u 6 mlekara NR Srbije se otkup mleka u posmatrane tri godine kretao od 31 do 250 litara dnevno po zaposlenom licu, a opterećenje jednog litra sa bruto platnim fondom od 1,14 do 7 dinara.

U 6 mlekara NR Hrvatske otkup, a i promet kretao se od 60 do 314 lit/dan., a opterećenje bruto platnim fondom od 2,25 — 5,23 dinara po litru.

U 6 mlekara NR Slovenije otkup po zaposlenom licu je bio od 81 — 497 litara dok je platni fond teretio litar otkupljenog mleka sa 1,20 do 9,19 dinara.

Otkup mleka u dve mlekare NR Bosne i Hercegovine kretao se od 50 do 101 litara po zaposlenom licu, a opterećenje platnim fondom od 6,72 do 8,65 din/litar.

Na zaposlenog radnika-službenika u dve mlekare NR Makedonije dolazilo je dnevno 34 do 114 litara mleka, a opterećenje platama od 4,07 do 8,34 dinara po jednom litru mleka.

Na jednog zaposlenog radnika-službenika u dobro organizovanim mlekarama (Švedska, Nemačka) dolazi i preko 1.000 litara mleka dnevno.

Ovako veliki rasponi produktivnosti po čoveku od 31 do 497 litara i opterećenja platama od 1,14 do 9,19 po jednom litru sirovine, ukazuju na vrlo različite i nejednake uslove poslovanja naših mlekara. Ova pojava se može tumačiti nedovoljnom proizvodnjom mleka na nekim otkupnim područjima (Bosna i Hercegovina i Makedonija), te su mlekare prisiljene da oko nabavke sirovine angažuju mnogo više osoblja i tehničkih sredstava nego one druge čija je sirovinska baza bogatija. Dalje, većina mlekara je izgrađena posle rata, uglavnom od 1950. godine naovamo, te je, s obzirom na još nedovoljno razvijen socijalistički sektor proizvodnje mleka, trebalo vaspitavati individualnog proizvođača na saradnju sa mlekarnom. Sigurno je da su nova otkupna područja u lošijem položaju nego ona koja imaju tradiciju i gde mlekare decenijama posluju. Oscilacija proizvodnje mleka takođe je značajan faktor koji utiče na produktivnost odnosno broj zaposlenih, jer se ispoljava brže od reagovanja uprave preduzeća da smanji ili poveća radnu snagu.

Pored navedenih razloga slabe i nejednake produktivnosti rada, koje možemo smatrati kao objektivnim, imamo i druge na koje svojom stručnošću, organizacionim sposobnostima i prikladnom upotrebom opreme i ostalih sretstava, možemo povoljno ili nepovoljno uticati.

Da se organizaciono dobro rasporede ljudi na radna mesta, nije samo dovoljno imati čoveka-radnika (sirara, maslara, perača kanti, vozača i dr.), nego pravog čoveka postaviti na pravo radno mesto, tj. ono mesto koje mu po njegovim kvalitetima najbolje odgovara. Obično mlekare nemaju razvijenu personalnu službu koja bi uz pomoć stručnjaka analitički cenila probleme pojedinih radnih mesta, nego se ovo često rešava od slučaja do slučaja, i to onda kad sama proizvodnja nametne problem. U ovakvim slučajevima postavljanje radnika reši se na brzinu, a to često učine jedan ili dva službenika, koji niti su dovoljno stručni niti su upoznali vrednost čoveka koga postavljaju ili pak smenjuju.

Način rukovođenja dolazi kao sledeći faktor koji utiče na produktivnost. Treba istaći da ista grupa radnika ili isto preduzeće pod upravom jednog rukovodioca radi bolje i daje više pozitivnih rezultata nego pod rukovođenjem drugog iako su ostali uslovi podjednaki. To zavisi od stručnosti, znanja, iskustva, odnosa prema potčinjenim, od umešnosti, rasuđivanja, brze akcije, volje itd. Način rukovođenja daje u osnovi dobar ili loš potsticaj na rad, odnosno pozitivno ili negativno deluje na produktivnost.

Ne manje važni činioci su upoznavanje radnika na vlastitim rezultatima proizvodnje, postavljanje u takmičarski položaj prema drugim radnicima, grupama i pogonima, vaspitavanje na saradnju »Jedan za sve, svi za jednog«, i, nakraju, način nagrađivanja.

Nagrađivanje je jedan od najvažnijih motiva iz pomenute grupe koji potstiče ljude na rad. Jedan od razloga neproduktivnosti rada u mlekarama jeste i sistem plaćanja mesečnom platom za određeno radno mesto, tako da su ljudi počev od najvišeg rukovodećeg radnog mesta pa do najnižeg, gotovo podjednako nezainteresovani za porast proizvodnje, odnosno za veću produktivnost. Ove navode ilustruje sledeći pregled iz koga se vidi da frontalno povećanje plata kod svih nije za sobom povuklo i povećanu produktivnost, odnosno promet mleka po zaposlenom licu. 1957 godina je uzeta kao 100 :

NR Republika	produktivnost		opterećenje plata na 1 lit mleka		povećanje plata	
	1957	1958	1957	1958	1957	1958
NR Srbija	100	106	100	127	100	132
NR Hrvatska	100	80	100	134	100	104
NR Slovenija	100	92	100	118	100	107
NR B i H	100	118	100	93	100	109
NR Makedonija	100	123	100	65	100	110

Kako se vidi, povećanje plata u Srbiji je iznosilo 32%, a produktivnosti svega 6%. U Hrvatskoj i Sloveniji produktivnost je 1958 godine u odnosu na 1957 god. pala ispod indeksa 100 iako je povećanje plate bilo nezatno, dok je ovo uslovalo relativno veće opterećenje jedinice sirovine. NR Makedonija, te Bosna i Hercegovina, kako se iz odnosa gornjeg pregleda vidi, beleže najbolje rezultate. (Napominje se da su mlekare u NR Srbiji imale najmanju prosečnu platu i da je ova u 1958 god. izjednačena sa prosekom ostalih republika.) Opterećenje jednog litra mleka sa bruto platnim fondom u republikama Srbiji, Hrvatskoj i Sloveniji bio je u 1958 god. veći nego u 1957, što je i normalno jer je produktivnost opala (Hrvatska i Slovenija) ili nezatno porasla (Srbija), dok je prosečna plata povećana.

Prednje izlaganje pokazuje da se načinu nagrađivanja mora posvetiti

velika pažnja i da zastareli sistem mesečnih plata treba zameniti novim. Jedan od prelaznih načina nagrađivanja je premiranje (kombinacija plata i nagrađivanja po učinku) koje neka preduzeća primenjuju. Najbolji način u sadanjim uslovima razvoja mlekarstva, biće nagrađivanje po jedinici proizvoda koje su neke mlekare uzele u ozbiljno razmatranje i sprovođenje. Ovaj sistem plaćanja otkriće čitav niz organizacionih, tehnoloških, tehničkih i drugih slabosti i nedostataka, te ga u našim mlekarama treba što pre sprovesti.

IZ NAŠIH MLEKARA

Ing. Dragan Ilić, Novi Sad

OSNIVANJE STRUČNIH ODBORA U MLEKARAMA

Preporuku Udruženja Sekcije za NR Srbiju za obrazovanje stručnih odbora za stručno osposobljavanje mlekarskih kadrova prihvatile su i druge mlekare.

Dana 22. VII. 1960. god. u Centralnoj mlekari u Novom Sadu održana je osnivačka skupština Odbora za stručno osposobljavanje radnika u mlekarstvu. U Odbor su učlanjeni svi polukvalifikovani i kvalifikovani radnici kao i tehničari i inženjeri. Odbor broji 32 člana: 12 polukvalifikovanih i 14 kvalifikovanih radnika, 2 tehničara i 4 inženjera.

Na svom prvom sastanku Odbor je izabrao rukovodstvo: za predsednika ing. Dragan Ilić, za sekretara Stanko Stefanović, tehničar i za blagajnika Marija Dunajić, kvalifikovani radnik.

Sl. 1 — Odbor za stručno osposobljavanje radnika pri Konzumnoj mlekari Niš

Skupštini je prisustvovao drug Sava Ćorković, sekretar Sekcije za NR Srbiju, koji je prisutnima govorio o cilju i značaju stručnog obrazovanja, o uslovima za sticanje kvalifikacija i značaju istih kako za same radnike, tako i za samu privrednu organizaciju, u kojoj su zaposleni, i zajednicu uopšte. U svome izlaganju on je istakao da se kod Narodne banke nalaze elaborati za izgradnju novih mlekara u vrednosti od Din